

- (a) Principer för urval av patienter till socialläkarbedömning, (b) Frågeschema för urval av patienter till socialläkarbedömning. Stenciler, Göteborg.
- Berglin, C-G., (1960): Prognosfaktorer i en grupp alkoholister. Sv. Läk.-tidn. 57 801.
- Bjurulf, B., (1972): Alkoholism — medicinsk och social diagnos. Soc.-med. Tidskr. nr 3.
- Forssman, H. och B. Jansson (1958): Hurdan är prognosen för alkoholister vårdade på en psykiatrisk lasarettavdelning? Sv. Läk.-tidn. 55 2685.
- Hjortzberg-Nordlund, H. (1968): Abuse of alcohol in middle-aged men in Göteborg. A social-psychiatric investigation. Acta Psychiat. Scand. Suppl. 199.
- Hoffner, B., S. Nyström och K. Schmidbauer (1972): Gruppsamtal med anhöriga till manliga alkoholmissbrukare. Manuskript.
- Hultén, A. (1971): Opublicerade data.
- Jonsson m fl (1971): 112 alkoholister på Lillhagens sjukhus. Stencil, Göteborg.
- Knutsson m fl (1971): Kamratföreningen Länken. Stencil, Göteborg.
- Lindgård, B. (1970): Alkoholvanor och alkoholmissbruk, i Lindgård, B. och S. Nyström: Familjemedicin, Lund.
- Nyström, S. (1968): Ett psykiatriskt öppenvårdsklientel. Struktur, meddelad och önskvärd vård samt vissa resursbehovsberäkningar. Sjukvårdsplan för Göteborg. Särskilda utredningar IV.
- Perris, C. (1968): Diskrimineras psykiskt sjuka vid bedömning av invaliditet? Sv. Läk.-tidn. 65 2291.
- Westrin, C-G. (1971): Samordning av medicinsk och social vård. Sv. Läk.-tidn. 68 4111.
- Åmark, C. (1951): A study in alcoholism. Clinical, social-psychiatric and genetic investigations. Acta Psychiat. Neurol. Scand. Suppl. 70.

Symposium om aktuella alkoholvårdsfrågor

Nykterhetsvårdslagen — ett förlegat instrument

Leif Holgersson

Det är praktiskt taget alltid samhället, som tar initiativet i ärenden enligt nykterhetsvårdslagen. Patienterna brukar inte sällan kallas för insiktslösa för att de inte inser att de tacksamt skall ta emot en behandling, som nykterhetsnämnden erbjuder. Jag tror att denna "insiktslöshet" i högsta grad består av en rätt sund reaktion inför ett behandlingsutbud, som upplevs av människorna som felaktigt, framhåller i nedanstående inlägg Leif Holgersson, socialchef i Haninge kommun.

Att fördubbla alkoholmissbruket

Låt mig börja med att anknyta till Sune Nyström som, såvitt jag uppfattade honom rätt, beklagade

att man i Göteborg från socialvårdens sida reagerar först vid andra fylleriförseelsen. Han önskade att man skulle komma in tidigare från samhällets sida när det gäller behandling och åtgärder.

Efter ett inlägg vid symposium anordnat av Svensk socialmedicinsk förening vid Medicinska riksstämman november 1971.

Det är här intressant att erinra om det betänkande som ligger bakom den nu gällande nykterhetsvårdslagen och som vid dess tillkomst gjorde att

Missbrukarnas antal i juridisk mening fördubblades över en natt genom att man den 1 oktober 1955 införde en ny indikation.

antalet klienter hos nykterhetsnämnderna fördubblades. Man vidgade generalindikationen i första paragrafen. Tidigare i den gamla alkohollagen krävdes sk hemfallenhet åt alkoholmissbruk för att nykterhetsnämnd skulle kunna ingripa. Från och med den 1 oktober 1955 räcker det om man missbrukar alkohol till uppenbar skada för sig eller annan, vilket i praktiken har tolkats så att praktiskt taget varje alkoholbetingad händelse skall anmälas till nykterhetsnämnd och alltså bli föremål för en undersökning av nykterhetsnämnd.

Med utgångspunkt från detta kan man diskutera den gällande sociala vårdlagstiftningen på det här området. Missbrukarnas antal i juridisk mening fördubblades över en natt genom att man den 1 oktober 1955 införde en ny indikation. Detta ger alltså ett samhälle en möjlighet att fördubbla alkoholmissbruket. Denna möjlighet eller förklaring till "att missbruket ökar" är sällan observerad i debatten.

Samhället vet bäst

Det är praktiskt taget alltid samhället som tar initiativet i ärenden enligt nykterhetsvårdslagen. Man utgår enligt lagstiftarens intentioner ifrån att vederbörande klient eller patient saknar insikt, som man ofta säger, om sitt alkoholproblem. Svensson kallas, sedan en rapport har inkommit — oftast från polisen — om att han missbrukar alkohol.

Detta är erfarenhetsmäsigt en väldigt dålig utgångspunkt för en framgångsrik behandling. Vill vi öka det antal människor som vi behandlar med en sådan lagstiftning, så skall vi också vara med-

Man ställer högre krav på dessa människor som har alkoholproblem än man ställer på oss andra.

vetna om de begränsningar som ligger i hela lagens konstruktion.

Målsättningen är för ambitiös

Låt oss titta litet på målsättningen bakom denna nykterhetsvårdslag, som vi fortfarande har och som vi sannolikt kommer att få ha kvar fram till gissningsvis omkring 1980. Den är minst sagt ganska ambitiös. Man ställer högre krav på dessa människor som har alkoholproblem än man ställer på oss andra. Den människa som har alkoholproblem skall bli helnykter enligt nykterhetsvårdslagstiftningen. Lagstiftningen är vidare helt centrerad på alkoholen och inte, som Per Bjurulf här förordade, anknuten till någon generell rehabiliteringsmålsättning. Lagstiftningen är helt centrerad kring alkoholen och alkoholskadorna.

Lydnad som behandlingsmetod

Mot denna bakgrund är det intressant att beakta att man använder en metod i nykterhetsvårdslagen som heter lydnadsföreskrifter. Man behandlar alltså 1971 vuxna människor med en metod som man i klartext kallar för lydnad. Personen ifråga får kvittera ut sina lydnadsföreskrifter och får också skriva under på att han inte skall använda alkoholhaltiga drycker. Och detta brukar kompletteras med: Härmed avses även starköl och öl. Det intressanta här är att lydnad är en metod som är sanktionerad som behandlingsmetod i en social vårdlagstiftning som tillkom så sent som 1955. Det finns alltså fortfarande i vår tid stora risker för att sociala behandlingsmetoder utformas av moralistiska jurister och en bigott nykterhetsrörelse, som fortfarande har starkt inflytande i riksdagen. Det finns avhållsmän också i den nu arbetande socialutredningen som skall utforma morgondagens sociala vårdlagstiftning.

Undersökning som behandlingsmetod

Inledningsvis nämndes, att antalet personer som behandlas enligt nykterhetsvårdslagen i stort sett fördubblades över en natt den 1 oktober 1955. De är fn ca 80 000 människor i landet per år. Nykterhetsnämnderna i landet arbetar alltså sedan

Det pappersarbete de här 40.000 ärendena åsamkar våra socialarbetare, som ju anses vara väldigt arbetstyngda, är som synes betydande till sin omfattning.

några år tillbaka med ungefär 80 000 människor årligen.

Vad gör nykterhetsnämnderna med dessa människor? Om vi tittar på officiell statistik, finner vi att ungefär hälften bara blir föremål för ett samtal enligt nykterhetsvårdslagen. Dessa ärenden slutar som undersökningar som anmäls till nykterhetsnämnden utan åtgärd. Vad är det för 40 000 ärenden? Jo, det är i stor utsträckning fråga om personer som efter en anmälan får en kallelse till nykterhetsnämnden. Assistenten/sociologen talar mer eller mindre vänligt om för vederbörande att — Ni har blivit omhändertagen för en fylleriföreseelse för en månad sedan — det brukar vara en väldig eftersläpning på polisstationerna. Då säger naturligtvis vederbörande — det här är ett misstag, jag har visserligen blivit tagen för fylleri men jag har inget alkoholproblem. Och så konstaterar nykterhetsvården enligt nykterhetsvårdslagen att om vederbörande motsätter sig hjälpåtgärder eller hjälpåtgärder bedöms som gagnlösa så skall inga hjälpåtgärder vidtagas. Det pappersarbete de här 40 000 ärendena åsamkar våra socialarbetare, som ju anses vara väldigt arbetstyngda, är som synes betydande till sin omfattning.

Det är normalt att vara "insiktslös"

Vederbörande klient går hem och är naturligtvis förbannad för han kan med all rätt inte fatta varför samhället en månad efter hans fylleriföreseelse kommer och erbjuder honom åtgärd. De här patienterna brukar inte sällan kallas för insiktslösa, för att de inte inser att de tacksamt skall ta emot en behandling, som nykterhetsnämnden erbjuder. Det är här väldigt viktigt att vi ifrågasätter termer som denna "insiktslöshet", som mycket ofta och ganska okritiskt används inte minst av er medicinare. Jag tror att den i högsta

grad består av en rätt sund reaktion inför ett behandlingsutbud som upplevs av människorna som felaktigt.

Denna kritiska inledning får inte förleda någon att tro att jag har gett upp hoppet om svensk nykterhetsvård och socialvård. Det finns mycket positivt i dagens socialvårdsdebatt och mycket god försöksverksamhet, som redan är igång på olika håll. Men det är viktigt att vi noggrant granskar basen för det vi lämnar bakom oss, så att vi inte bygger nya hus som står snett.

Fotoprint kan

BLANKETTER

Distinkt tryck på högklassigt papper, rätt pris och omgående leverans är orsaken till att allt fler läkare och sjukvårdsinrättningar anlitar vår blankettservice.

Några blankettproblem får Ni aldrig, om Ni vänder Er till oss. Vi är utrustade att utveckla och tillverka för Er passande blanketter, att användas i de rutiner som ingår i såväl vård som administration.

Välkomna med Era beställningar och förfrågningar.

Tryckeriaktiebolaget

fotoprint

Kungsbacka

Tel. 0300/110 00-1-2